

Népességi kérdésekről

Államtudori értekezés

a nemzetgazdaságsan köréből.

Írta:

Dénes Sándor
tudorjelölt.

Diss. | A 51

Handwritten notes on the right side of the page, including numbers and symbols such as 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

A népesség Kérdése volt minden valószínűség szerint az első nemzetgazdasági fogalom, a mely öntudatos vizsgálata tárgyává létesest. Gakhogy a meseze ő Korban, a mely az e fajta vizsgálódások minden eszközét nélkülözte, egy-egy tekintélyes aridma-perü kijelentésére szorítkoznak az abszolút érvényesül biró igazságok-mak tekintess vélemények.

Hogy a népesség Kérdése kibontakozzék e kritikátlan homályból am-mak a Korban Kellott bekövetkezni, a melynek figyelmezt az emberi együtt-

és növekvő gondjai
 és szűkebb problémái
 elvonják a teológikus
 és metafizikai spekulá-
 czióktól és a mely e
 pozitív talajra - helyezi
 át jöveint az emberi fel-
 lem működésének terület.
 A mielőtt a gondolkodó
 elmék több oldalról
 vesették rá a gazdasági
 kérdésekre a tudományos
 vizsgálódás világosságát,
 csak akkor nyert tud-
 ományos létszalapot a né-
 pereségi probléma, a mely-
 ről azonban, ha szemlé-
 lői lehettünk a mind
 a mai napig körülötte
 vívott harcban, tudniuk
 kell azt, hogy az a gon-
 dolatok tisztázása, az altera
 pars logikus meghallgatá-
 sa után is, nagyjából
 marjainkig csak problé-
 ma maradt.

Mielőtt ez érsekezésen
tárgyánul nett kérdést
végigkísérnök a törté-
nelmen és iradalman ke-
veztül, elsősorban annak
tudományos fontosságát,
de főképen az általa
elfoglalt helyet kell meg-
szólalunk. - Első sorin-
tetre ügyszólván kös-
ségtelenen látozik, hogy
a populationalis kérdés
a nemzetgazdaságnan
körében foglalnak helyet,
mint a hogy majdnem
minden tető alá hozott
nemzetgazdaságtani rendszer
épületeben helyet is sa-
lálunk e problémák.
Kéhol az alapokat al-
kotják, másutt a beren-
desítéshez tartoznak. Egyes
nemzetgazdaságtani írások
a népesség tudomány-
párna előjén, az általános
fogalman ismerettségül

Szorgalmát és az alap-
 vető elméleti vizsgálá-
 s-lódás anyagoként szkin-
 sítik ezt. Mások, így
 pd. Dietzel, úgy vélik,
 hogy a populatio kéri-
 dései a nemzetgazdaság
 alfája és omegája, nem
 a terakot alapozás egy
 része, hanem a matter,
 hogy fajta köztő-anyag,
 a melyre az épület min-
 den részében nélkülöz-
 hetlen pükrég van. O

© végből ezt minden gaz-
 dasági kérdésnél külön-
 külön tárgyalandónak
 tekintti. Sokan viszont
 - többek között földes,
 azon közhül erő véleményét
 vallják, hogy e külön-
 külön való tárgyaláson
 kívül az alapvető el-
 méleti ismeretelésre is
 pükrég van. -

Mind a nőzetekkel
 mindjárt felvessz kiinduló
 pontjukban kell járul-
 nunk. Ez a kiinduló pont
 ama feltétele, hogy a
 népességi tanok egyedüli
 helyüket a nemzetgazda-
 ságtan rendjében találják.

A társadalmi tudomá-
 nyok napjainkban mindég
 félrebb és félrebb körben
 foglalnak le a maguk
 számára területet. Egy-
 répt uratlan, most fel-
 fedezett területek ezek,
 a melyekre a tudományos
 világ e terjeszkedő nagy-
 hatalmassága az első fog-
 lalás jogán süzi ki az-
 lóját, másként pedig
 idegen tudománykövek ellen
 vívott győzelmes hadjáratok
 eredményei, melyeknek be-
 fejeztével a leggyőztes
 - így par excellence a hit-
 tudomány - átengedni
 kénszerülve területük
 jörizét.

De ez imperialista poli-
 tikának hátsányai is
 vannak. Ezek között a
 legnagyobb a belső kon-
 solidáció hiánya, a melynek
 mindig rovására történik
 a tubágos terjeszkedés.
 A miig kifelé sivekkel
 folytak a győztes harcok,
 addig intra muros közel
 jöttek az anarchiához, a
 mely hogy nem követhet-
 tető be egyenként példát
 akaratú és erősen fegyel-
 mezett chuénk érdeme.
 A ma anarchikus felfogást,
 a mely perint a sociologia
 minden emberi dolgot
 általános tudománya,
 jelentékenyen előmozdította
 hogy a sociologia - mint
 a társadalom - tudományok
 minden ágának közös fog-
 lalója - új tudomány volt,
 a hogy emelje föl minden-
 sél, egykémlyen el nem he-
 lyezhető probléma ide özőn-

lött, „mint a hogy egy
 nyoman feltedeztetés
 rükt előzőr mindig a
 hazátlan, alapjokat vesz-
 teth existenciájának lap
 eldarádója: a hazátlan
 eleinte elkerülhetlen
 bizonytalansága és a vé-
 telenség mindenkinél
 jogot ad a letelkülésre.”

(Simmel.) - A munka-
 program első pontja
 tehát ama rendszer ki-
 dolgozása volt a mely per-
 ves egészére fűzi össze az
 addig lazán egymás mellett
 álló elemeket, az oda nem
 tartozó részeket kiközösíti,
 és egy egésztéves, organikus
 kapcsolattal összekapcsolja
 azokkal a teremt. Dr.

Simmel György a berlini
 egyetem magán tanára
 (Das Problem der Sociologie.
 - Die Philosophie des Geldes.)
 ezt a rendpert úgy véli
 megoldhatótnak, ha a
 társadalmi tudományok

Külön - külön ágai az
"őket megillető" területen
históriába jutnak és meg-
pünik ama egészégtelen
viszony, hogy a sociologia
épen úgy, mint a filozófia
a középkoron keresztül,
magának vindikálja
rendszer és őt de ure
meg nem illeto" hege-
moniat a jeleni világ
minden térein. Ezzel
a végből a társadalom
fogalmának egy differen-
ciálódását, a Társadalom
alakjának és tartalmának
megkülönböztetését veszi
fel. I ha e két alkot-
slem között megvonjuk
a demarkationális vonalat
akkor a társadalmi tu-
dományok is kétszemi fog-
ják eme elosztás rend-
szerét és ez esetben, a
sociologia, a mely a tár-
sadalom jelenleginek for-
máját fejei vizsgálatainak
 tárgyává, úgy fog viszony-

lani a Söbki Sársadal-
mi Tudományokhoz, a
melyek a Sársadaloni
Tartalmának ismeretét
irányulnak, mint a hogy
a mértani viszonyok
a fizikához és a vegytan-
hoz. — A Sársadaloni
anyagóval foglalkozók
egyebek között a nemzet-
gazdaságtan, de az említteti
distinkció pontos keveré-
sülvétele a népességi
kérdéseket nagyban és egész-
ben kizárja abból. A
populationalis problémák
ugyanis, egyrészt mert
valamennyi Sársadaloni Tu-
domány e homogén anya-
góval, de még másrészt,
mert ez anyag minden
szociális Tudomány-
száma érvényes és egyenes
jelenlétéig Sársadalt
vizsgálja, — nem állhat

meg, egy elkülvándorolt & speciális, egyoldali jelenlégekkel foglalkozó szakszervezet gyanánt.

Igy tehát ama kérdések, amelyek a népesség számára, annak szaporodására, csökkenésére, a férfi és női munkásság egymás közötti viszonyára, a közéleti élet eredetére és helyzetére, a társadalmi kapillaritására és így tovább vonatkoznak, mint a természeti társadalmi tudomány közös anyagának külső jelenségeire, formáira vonatkoznak a "Limmelfahrt" megkülönböztetésére mint csak a szociális tudományok körébe, a tulajdonképeni értelemben vett szociológiába sorolhatók be. - Az általános érvényű társadalmi jelenségek anyagát általában általában ama

felelő egyike és
 másikában, melyeknek
 összehyűzése a Szociológus
 kutatása maradt; így
 nyernék alkalmozást
 a közbizalom statisztika-
 kban összehyűzött né-
 perégi tanok - a sociologia
 részei - a nemzetgazdaság
 külön-külön kérdésével
 specifikusan gazdasági
 vonatkozásokban. Itt
 tehát már nem igazságos
 kutatásáról és kideríté-
 séről, hanem azokról al-
 kalmazásáról lévén szó,
 a sociologia eme része
 épenígy segédtanának vá-
 lik a nemzetgazdaság-
 tanuláshoz, mint p. o. a
 statisztika. A néperégi
 kérdések elméleti tár-
 gyalása mindennemű fogva
 nem kimerítheti anyagát
 a nemzetgazdaság tudo-
 mányának, mint a köz-

a statisztika általános tárgyalása sem képezheti azt.

Flakár különösen jelentőséggel ez az elhatározás nem bírhat, de mégis tekintetbe véve azt, hogy a szociális tudományok körén belül mennyire szükséges a szabatos határokonalok húzása, és mihi jelentékenyen közelebb visz az exakt hiki-koistályasodáshoz minden fogalomnak köristikai megvilágítása és természetének megfelelő beosztása, s tekintettel továbbá arra, hogy egy-egy kérdés más csoportba való beosztása annak helytörténeti módjában is mihi lényeges változásokat okozhat és mihi lényeges az ismeretelés irányon és mintéjé a kérdés állagára nézve is,

és a megkülönböztetés a társadalmi tudományok beosztásában sem mi okból sem maradhat figyelmen kívül. -

Mintán a népességi kérdések elhelyezésének problémájával így módon listába juttunk, állásra a tárgyalás anyagi részét a népesség és gazdaság egymáshoz való viszonyára, különös tekintettel a szaporodásra.

Hogy a népességi jelenségek és a gazdaság mennyire összefüggnek egymással, annak bővebb tárgyalása a tárgy körismertőségével fogva felelges, elég, ha példának okáért ama kölcsönhatásra tekintünk rövid utalást, hogy a népesség tagozulata nem, kor, családi állapot, egészségi és műveltségi állapot, testi, szellemi, erkölcsi tulaj-

donai, - amaki elavlára
város és vidék szerint stb.
mily befolyást gyakorol
a termelés és fogyasztásra,
hogy mindenkit meggyő-
zödjék arról, miszerint
a gazdasági jelenségek
a népiességi viszonyokat
szűkítetik vissza.

A mi a népiesség
háttérnyát illeti, arra
nézve a "különböző" körök-
ben a kulturális előre-
haladottság szerint igen
különböző népiességek ta-
lálkoznak.

A kultúra első stádi-
umaiban a létfenntartás
nehézségeivel fordított a
rányban áll a szaporodási
vágy és hajlam, mert itt
az arcaerőt nagyban kon-
sumálják az individuum
fenntartásának nehézségei,
a faj fenntartására ebből
kevés jut. Innen, hogy a
gyengéket, beteget, aggo-

Kat magunkra hagyják
a nyomorékaink világra jötték-
től megsegadják a szülői
gondoskodást. Még Solon
és Lykurgus is helyesli eme
eljárást és az idealisan gon-
dolkodó Platon is alkalmasra
ezt köztársaságában.

A görögöknél általában
sohasem tekintették ál-
dártnak a túlváros szaporos-
dás és emberanyag felkü-
ldeben az omnipotens ál-
lamnak a lehető legjobb-
neműektől származó gyer-
mekekre levő szűkeje,
Plutarch szerint meg volt
engedve egy arányosnak több
szelvéssel való együttélését
idősebb házasok helyettesí-
tését fiatalokkal. -

Az antik államok így
irányú intézkedései mégis
belenyúlhatnak az egyini és
valámi életbe, és csak igen
időseben voltak lehetsé-
gesek, amikor s. i. a hely-

Katahmi állammal szemben minden egyéni jog el volt törve.

Plato szerint kivánatos hogy a két első nép-osztály a filozófusok és harcosok az állam felügyelése alatt kössenek házasságot és kivánatos hogy az állam ügyét állja az iskolákban egyedeik papiroddásának mint ezt korunkban Herbert Spencer hirdeti.

Sziszteles imár jövevényen korlátozza a Plato állami kommunizmusát s felismeri a házasság erkölcsi tartalmát: annak megkövetelésül az állami felügyeletel mégis kéhen valonak tartja és azon van, hogy bizonyos időn ke-
hül gyermekek ne nemet-
tervener.

E vélemények s két egyéb indokokon kívül följebb kell keresnünk hogy jövevény-
országokban de jövevény-
a népességi szám maximumát -

A míg Hellas, a filozófia
házaja egy-egy nagy böl-
csész nézetében salátja meg
a közvélemény kifejezési mód-
ját, addig Róma, természeté-
nek megfelelően, sértelen
jogban teszi nyilvánvalóvá
akarátát. De nem a mód-
ban, hanem a lényegben van
a fontos különbség. A római
birodalomban a mely ren-
geteg kiterjedésű provinciák
felett rendelkezésén, emberanyag-
ban majdnem mindig hián-
yságot látott, a népesség so-
hasem érte el a túrúség
ama fokát, melyet a fa-
lakról körülkerítette és
kínben találkoztunk. A
gyarmatokban mindenütt
főként volt a civis romanus
energizáero, véere és izmaira,
és a kor militarizmus
ami a hádió külföldi-
ka természetperő követ-
kezése, állandó ember-
áldozatokat követelt.

Görögországban tehát
még a népesség öröklen-
lésére vezető meglévő
exkavációk keretén belül
Róma a gyakorlati háborús
emberparancsokhoz fogható
megszokott lakosság, papo-
vodásra törekvő és ezt
a házaorgókötésnek állami
úton tartózkodó előmoz-
dításával véli elérhetővé.

Ez a kérdés a
„Lex Julia” és a „Lex
„Poppia Poppaea” szöve-
gyozzák. A római örökjog
szerepe és a magán-
tulajdon korlátozása-
nak institúciója, melyek
a jogokat mindennemű
megkötés nélkül felpa-
ditani igyekeznek, szintén
kedvező hatással a Lapo-
vodás előmozdítására.

Az egész közéletben
keresztül ugyancsak felfo-
gással találkozunk. A

bizonytalán viszonyok és
háborús idők villandó a-
kadályai a paposodásnak,
"Természetesen" tehát, hogy
a sűrű népesség a kö-
lön mint valami feltétlen
jót tekintették. A keresztény-
séggel elterjedt humanus
pellek pedig viszáriadva
az esetleges nép. Csakbentis
antik időzítől, míg ott
is, a hol tehát a nagy
gyermekáldás, a keresztény
pelleket jellemző bíris
megnyugással fogadja
azt. Ezent mondja Luther:
" Er ist uns zu thun das
wir arbeiten und nicht
unässig leben. Gott erzeugt
die Kinder und er wird
sie auch ernähren."

A neubantihistória von
Karlsothak soka a kül-
népességétől. Férvevényes
intézkedések is találunk,
melyek a paposodást cé-
lozzák. Így p. o. a nanteri

ediktum, amely a 25
századosnál fiatalabb
férjnek és a 10 gyermekes
apának jutalmat helyre li-
látásba. A törvényekben
gyermekes jogi és társadalmi
hátrányosításai jövést
megdúrnak.

A kor felfogását híven
jellemezi Nagy frizzadnak
egy holtairhoz írott levele,
a melyben állatvilágról
úgy szól, mint a Lengyel-
szarvasokról egy nagy úri
vadaskertben, melynek
egyetlen feladata a fapo-
rodás.

E felfogásnak felel
meg a kor néptársadalmi
politikája is.

William Petty (Politikai
aritmetika 1681) a
kutatási statisztika előő

művelőinek egyike jintén
nagy elányókat lát a
paporodásban.

Egy egész iskolája támad
ama irókna, a kik a
népesség mentől nagyobb
számában látták a korbán
az állam boldogságát. Né-
vük: populationisták. Leg-
jelesebb ifj irányú irók:
Tusli és Sonnenfels.

Tusli minden állam-
jót egy szóban vil. ösze-
fogalható és ez: Bevöl-
Kerung. Perinte: „Wenn
auch andre Umstände damit
übereins stimmen, gehört die
größte Bevölkerung zur größ-
ten Glückseligkeit des Staates.
Eine große Menge des volkes
kann einem gut eingerichte-
ten Staate nie zur Last wer-
den. Sie vermehrt vielmehr
die Kräfte des Staates, die
Nahrung und den Umsatz
des Geldes.“

Sonnenfels-ről tudnunk kell azt, hogy a népszerűségének és a társasági menziségeknek költészetének problémája nála de-
reus elpör. Tuna mandát, mely népszerűségi politikájá-
nak devisa-ül szolgálhat, így hangzik: $\frac{1}{2}$ állam-
szándék alapulva a polgári társadalom előmozdítása a paporodás által: minél nagyobb a szaporodás annál nagyobb az állam ellenálló ereje: $\frac{1}{2}$ a politika; annál nagyobb a biztonság: $\frac{1}{2}$ a rendszert; annál több a tápláló köz: $\frac{1}{2}$ a kereskedelmi tudomány; annál nagyobb az adó: $\frac{1}{2}$ a pénzügyi tudomány. "Olyan-
kát, a mint látjuk, főképp az állam és nem a társadalom szempontjából tartja előnynek a paporodást. -

Montesquieu (L'esprit des lois 1740.) szintén híve a nagy mértékű ének. Perinte mindentől van hoz, hogy két ember házassága legyen és a terméket soha és sehol sem gördít aradályokat a reprodukciós el.

Igen érdekes a hírnév angol nemzetgazda Adam Smith véleménye, a melyben mála már nemcsak nagy általánosságokkal indokolt dogmákként felállított elvéket találunk, hanem ő egyike volt azoknak, a kik mint általában minden gazdasági kérdésben - így a mértéki kérdések phosszában szabályokat és törvénykezűséget keresnek. Az ő véleménye perinte minden fajnál fenn tartási epkőzei által vont határon belül reprodukáltak de viszont hozzáfűti, hogy ez emberekül csak az

alóó optázokra nézve áll.

A kor fellógára egy-
hangúan és mereven popu-
lationista volt. Az egyházak
érdekeiben állott mindenka
a hívek reprodukcióra és az
időkben, mikor a közpeltem
jobbára az egyházi épületek
falai közül aradt ki a
keresztény világra, sőt a
népességi tanok tekinteté-
ben csak az egyház tekintését
követve vallottak popula-
tionistikus nézeteket. Ennek
az áramlatnak híveit pe-
gádótk az állam is főleg
katolnai szempontokból és
a kor államtudósai, a Camera-
listák mind a magas né-
pességi páros híveit voltak.

Igaz ugyan, hogy Montesquieu
már orvokhangot emleget, de
pt. a mereven keresztikus
Süssmilch még Mózes I. könyv
28 versét citálja: „Legyetek

Serményes, kaprosdjator
é. Salszetek be a földet.
Köla Salályné meg ezt a
Kijelenést: „Die Menge der
Einwohner die ein Land
noch fassen kann und
ernähren ist die Glückseligkeit
eines Staates.“ (Die göstli-
che Ordnung etc. 1742)

A népszerű kérdések
sörténeiben azonban
Cachamar beáll egy neve-
zetes forduló. A kik az új
epochát előképzették, azok
más közzetben Malthus-
nak voltak elődei: Franklin
& Godwin. Előbbi utópia-
kus rendtervezés, utóbbi
„Politie Santhes“ az. munká-
jában lefektetett enné-
communita izü phisical gya-
korolt nagy befolyást a
Süllyesztés Sanaatá meg-
alkotójára, Malthus angol

belkőpre. A mielőtt ő
fellépett, igen nagy várományok
noakodtak világperre. Egy
általános depresszió volt és
az emberek fölött egész Európá-
ban és a pessimistikus kos-
pellum méltó kifejezői
Rousseau és Godwin. A nép
mindenütt inséggel küzdött
és a gondolatok emberek
feléte lépődtek. A míg
a politikai írók, élükön
Lernépesesen Jean Jacques-al
a hibás társadalmi rendszer,
vagy pedig a fennálló kos-
mányrendszerben keresik
a kos künét, addig Malthus
ezekkel ellentétben magát
a természetet lepi felelőssé
az emberiség nyomoráért.
Az "Essay on the principle
of population" című mű-
véjében (I. kiadás) a leg-
nagyobb bajnak az arány-

Salonkát tartja a nép
gyarapodása és a sipszer-
paronlat között. Magyaris
a népesség gyorsabban ke-
pezdik, mint a lelkentar-
tási eplözök, az ökönek
a normája mintani, a
másodiké pántani prog-
resszió. Terméletes fogz-
mányos eme terméletes
rendnek, hogy az emberiség
egy része, a melynek nem
jött már hely az élet se-
résen aptalánál, nyomokban
pusztul el, úgy hogy a nyomok,
az éhség, a kín, állandó
faktorai kell hogy legyenek
az emberi együtt-élésnek. A
fölös hámban a világra jös-
sektől csakis így működ-
menekedhetik az emberiség.
A terméletesből van, hogy
időről-időre nagy csapások
mehezűhöz az emberi fajra.

Háborúk és járulékok pih-
ségs hozható csatornáit,
az emberanyag plebsztiusok.
Ezen előkövet, a melyek
miszatorlólag, erőszakosan
kátanak, repressio arada-
lyoknak, nevezni és az u. u.
repressioe cheque-en sorolja
fel őket.

Művészek máxodik ki-
adásában már sokat emyhit
mündazon, a mit az elő-
ben plőadott. Pi. itt már
tanítja azt, hogy az embe-
riségnek a kései házasság-
sal, az erkölcsi önnegetasoz-
kodással kell segíteni magát
és a férfiaknak a nősből
mündaddig elhalasztani, a míg
család alapításra és annak
elkaptására nem képesek.

Ez után tehát praesentio
módon kézünk elije az
emberi nemet fenyegető exa-
padoknak és azoknak bekö-

ostkessés felsőlegesei kezdük?
Ez az u. u. preventive
cheque. Minden társadalmi
övérintézkedés, a mely a
paparodás megakadályozá-
sára vezet, egy fogalommal
különböző nyitvánulásokai, a
melynek neve: moral
restraint.

Malthus tanítása a
korabeli arisztokratikus
Angolországban már csak
az okból is kedves volt, mert
volt minél inkább ismi a
nép nyomorát. Műve gyors-
sán terjedt el és kulturstör-
teneti szempontból sajnálatos-
méltsó, hogy inkább az első
kiadásul kihajított álláspontjai.
Találtak erősebb tetőzésre.
Négy emek felléniét is az
extrem-ig vitte el az ügy-
nevezett "Pro-Malthusianis-
mus", a mely a nép alatt
barbár elfajulásait jelenti.

a Malthus tanairak. Többek
között lényeges monsu-
tumokat képeznek send-
prentken, a mellyekkel lép-
ten-nyomon operálnak:
a bűn, a gyermekhalandóság
etc. st.

Tevédés azt hiszi, hogy
a Malthus működése nem
jelenlét egyebet, mint egy jeptő
penzácis világra nevelését.

(Bár sokan annak a meg-
győződésen: többek között
Mars, a ki azouptul még a
plágium vádjával is illette
Malthust a „das Blend der
Philosophie“ cz. munkájában)

Ő bár az emberiség min-
den nyomorának okozó-
ját a phospopulatióban keresi,
de egyuttal ebben a foga-
lomban találja meg az em-
beriség haladásának rugó-
ját. Egy hatalmas elo pol-
gól grandiózus körvonalok-
ban a Malthus műve

kétségkívül, a mezey még
nem mondotta ki az őr!
Ez az a harc a nyomor
ellenében, a küzdelem a
életért, a struggle for life.

A kapcsolódik Malthus
Darwinhoz: a unit Dar-
win maga is megváltja hogy
Malthus segítségével juttat
el rendkívül.

A populáció számának
mennyiségének, ha kö-
vetésre méltóan is vélték
a korban, gyakorlatilag nem
eredményezhető nagyobb vál-
tozások a népiélet kül-
lönöségeiben: ez perencés
körülmény, mert méltóan
jegyzték meg, hogy Anglia
ma már drágán katalan
vohu, ha hallgatott volna
az új-malthusianusok taní-
tásaira.

Elvileg amiól na-
gyobb hullámokat vesess

a Malthus fellépése. Pro
é contra katasztrófa vita
feltekerik a mezből nagy
elmék világosságára, forogás,
statistikai kutatások, esend-
peressége szőlőzzák az ez-
müket.

Erdemes a John Stuart
Mill véleményére: Minden
civilizáció az állatosság be-
küzdeiben áll és társadalmi
közelebről a túlnépesedés
veszélyével bekövetkező
meggátolási. Ethetesen, hogy
míg a rizikó embert meg-
vetik, a sok gyermek anyja
kényörületességgel tarthat
pánót. A házáragban any-
nyira észszentlenek az em-
berok, mintha csak az égtől
függne a gyermekek száma.

Mill tehát a preventív
obsequ pámlójára dolgozik.
Elvői azonban evidenter
nepedekmexen közelednek

a repressio eszközei er-
költellenes hátrahatással
tanácsolásokhoz;

Kétségteljes, hogy Sadler és
Quintelst, bár részben optva
a Malthus tanaihoz alapul
szolgáló feltételeket (műrtani,
pántani progressio) az abból
vont következtetések ellen
kedvelnek élni vitát.

Mint már röviden
említettük, a Malthus taná-
inak volt valami okos
melléklete, a mely az aris-
tokratikus gouvemet-ek nagy
gyöngörűségére szolgált. Az
alsó népok társaság nyomorá-
ért való felelősséget levepi
a társadalomnak hozzájáruló
szűk faktorok vállairól azt
a terméket egy örököségű
pütközési törvényre fogja
és a társadalmi solidaritás
hiányát is annak a kény-
telenül igaznak a terhére írja,

a meheknek nagyjaként
vissza magunknak helyet
az élet békességében, nem
törődve az éhezéssel, a hi-
nyak helyére szokatlanok.

Biztos tehát, hogy itt
volt alkalma egy hatal-
mas ellenéleleménynek a
Malthus tanát kikezdeni.

Azon írók nagy serege, a
kiknek között a társadal-
mi egyenlőtlenségnek keze-
rűsége és a népjármű moz-
gatta a tollat, írta, hogy
ez csak mehek a társada-
lam indolenciáját és a
kénytelen erőnyújtott ex-
tensiák apológiáját jelen-
tetik, minden praktikus
következményekben vespedel-
mesek és kárhordozandók.

A socialista írók majd-
nem kivétel nélkül elme-
szegődnek a Malthus ta-
ntásainak és a vespedelmét,
mehek jelenlétét azonban

jobbára tagadásba
veszik, - más, humanus
epközökkel olik szánalan-
dónak.

1. Fourier által aján-
lott gyögyezőkörök a kö-
vetkezők: 1.) a nők ereje-
nek kellő táplálkozás és
testedzés által való emelése
mert beigazolt tény, hogy
a gyenge testalkatú nők
termékenységesebbek. 2.) az által-
ános jó táplálkozás, előist
elvez perint, az u. u. régime
gastrophysique. 3.) végül
az általa javasolt falane-
erköles.

Broudhame-nál már
egy olyan gondolatot ta-
láltunk, melyt az emberi-
ség spenceri evolúciójának
egyik legnagyobb igazságát
közélti meg. O Audruillit
már felfedezé az intelli-
gencia és a termékenység
közötti összefüggést, ille-
tőleg fordított arányt és

már beigazoltnak ve-
 azt a tényt, hogy az
 erős gondolközök is el-
 kedők közijzerűek és gyen-
 yik a perelében. Ha
 igazmond - pütségű tör-
 vény, hogy utyáinknál in-
 telligensebbek is jobbat le-
 gyünk, éppen pütségű
 hogy nálunknál gyöngébbek
 legyünk a perelében. Tne
 tehát a paprodás ereje
 - a fajé - hem közt állttaa
 az egy - az individuum -
 potenciával. E korozatok-
 alkotó gondolat tehát a
 Proudhonne munkáiban van
 először öntudatos világosság-
 ba helyre.

Törjünk még át a kép-
 telis meggrázolása céljából
 a nemzetközégi socialisti-
 kus irókra, előszörban pedig
 a "Neue Rheinische Zeitung"
 Sais perleptöinek, Marxnak

és Engelmerek vilákedéseiről.

Engels a Kündülő pont-
jában támadja meg Mal-
thust. A populáció elé-
perinte a terméket nem
állít akadályokat és emelk
mesterekéges korlátokáa
„ist ein Widerspruch mit
dem Schöpfungsgedanken.“
A cáfolat hevében még
a teologia segítségét sem
veti meg.

A Marx rendfere anyagosa
egyoéges hogy az ő gazdasági
filozófiájának teljes - rövid-
összefoglalása pütkéges és irányít
meggyőződéseinek megírta-
sához. A „das Capital“ a
Marxas rend relativitásán
épül. Abszolút törvények
- így szaporodásiak is, - me-
lyek mindenkör és mindenütt
érvényesek, csak törvények-
nél és állatoknál talál-
hatók. Az emberi élet re-
lativitásai pedig a gaz-

gazdagi állapotok függ-
vényei. Ebben a tételben
rajlik Marxnak világérté-
nelmi nevezetessége. Összesség
minden jelentőségét, az egész
sérténelmet, csatáival, vi-
lágbirodalmaival, püsztu-
lásaival, kultuális kaladé-
saival, - teljeseen és egészen
mindenkor a gazdasági lét
állapotaival hozzá causális
nexusba: ezeken alapul
mindennek állami és tár-
sadalmai felépítése. A né-
perség páma és kapcsolatai
aránya szinte csak az a
az okosságának, a melynek
ő álmúvja a szövetség
primatust. Perinte minden
historiai termelési módnak
meg volt a maga sajátos
népességi sároánya s mi-
vel most a tökélyben
jövnek, bizonyos, hogy a
kapitálisztikus termelési

módraok populationalis
sároenyei hionok korunk-
na éioényyel. A hiba é
felülésség nem a terméket
sároenyében, hanem a töke
körtözatos moalmában ké-
reendő. A jómódi osztályok
emancipálhatják magukat a
gazdasági kényzesség alól,
de az alsóbb osztályokra néz-
ve áll a Malthus paporo-
dási sértéje. A töke
függésben tartja a munká-
körtözést, a munkabér
nagyja a munkásokéval fordított
arányban áll. Az alacsony
munkabérrel okozta nyomor
mindig paponítja a gyer-
mekok páját, a mint ezt
a statisztika lényei igazol-
ják. A nyomor miatt pa-
pora munkásnép plupo-
pulationisja pedig - a munkát
keresők páját gyarapítván,

a munkabírt oldandósu
a lacsonyf nivoaun tartja.
Ezen alapul az „Chernes
Lohengretz” munkás-
opsítig nagy faporsodása
„eriment an die maxcenhafte
Reproduktion individuell
schwacher und viel gehetzter
Thiere” (Das Capital)

A Malthus sava ellen
sámadó perzinismus
annak sítát oldalamál fogva
sarnipetparüleg csak a ki-
induló pontos, vagy valamely
kávostkettéstől vehetessé sa-
gadókta: a femálló bajt,
a sábnépcedéi vepesolchnét,
nekik is optani kellett:
addig okadtak optinistak
is kik a pübrégtépi reak-
ciót képoisolván, a Malthus
egip rendpere fótott pálcát
sártak. Ezeknek egyike
Liszt Jozsef (Nationalöcono-
mie), a ki Malthus sámadt

művészetét elvérti répi-
ben „cine Thorkent”-nek
mondja és minden tal-
fjólattal minden utal azon
követelményre, hogy a ser-
mésnek „nagy” reusztog ereje
hozzá hihetetlenül, s mi-
dön a jelen mindenképen
a természet haladásának és
belterjesi való átalakítá-
sának kora, mikor a nagy
sermőképessége 4-ről 10-re
emelkedett és folyt tovább
halálmaradék és fedezésük
nyitnak mind nagyobb tö-
megek számára existenciát.
A Malthus törvénye külön-
ben is jellemző minden
emberi haladásnak és tö-
rekedésnek, annak emelkedés
is képer a legkiszorított am-
bitóts is leperchi. Gyakor-
latilag pedig egyike az az
a kultúratorténest legnagyobb
immoralitásainak. De a

fejlesztés végén mégis a
Krisztusiál Saláljuk: "Aller-
Dings hat jeder Mirthschafts-
zustand seine bestimmte Gas-
sungsraaf.

Henry George a hines
vas amerikai socialista a
a "Progress and poverty" című
művéjében érinten a Mathias
Ellener optimisták sorába
pegédik a bizonyos filozó-
fia magablatról, mely őt
általában jellemzi, igyekszik
a problémát megoldani;
ferinte az ember csak egy
műlő-alakja az anyagnak,
mely az erővel együtt örök-
ké fenmarad, nem exökhem-
kodik és nem kevesülhet.
A paprodás határa csak
a tér lehet, túlnépesedés-
ről csak akkor lehet majd
képélvi, ha az emberek nem
férnek az egymás hátán.

Az ellenvalószínűségű leaórh
sarat, mielőtt azok cá-
folataiba kezdene, a mi
II. fejezetében "Reputation
of the theory of Malthus" a
Következő nyomdaka fog-
lalja össze:

"Mielőtt hobbát kell kí-
mír a Természettől amial
pükmarékban osztja az aján-
dikait: így hát kéthözött
munka nem jelent kéthö-
zött munkaredmírít. A
néppaporodásnak tehát
pükreígképen oda kell vezet-
ni, hogy a munkalír exóh-
kéjen és a nyomot náve-
bedjék, vagy pedig, a Malthus
kifejezése perint hogy bűn
és nyomorúság kéltkezzék."

A Stuart Mill, "Principles
of Political Economy" jüt ei-
tálja ezután, a hol püntén
a Terméket kéhás isódi
a népnyomorúság és így kélt
fel: "És mind Sa godnam
kell! Alkítam, hogy az emberi

Sársadalom igazságdalan-
sága - és nem a Ser-
mipet püsköblésége -
annak a nyomornak és
inségnek okozója, melyt a
populár nép-elmélet a
fűnéperedésnek hív is!
Ist állítom, hogy az újman
Sermentet hívják, melyt
a gyorsodott népesség hi-
as életke, nem kell több
káplálék, mint a régieknek,
mipont pedig hogy a Rezek,
melyeket magukkal hoznak
a világra több káplálékot
Serment^{nek}, mint a mennyire
fűnék^{nek} van. Állítom, hogy
egyenlő körülmények között
a népfaporodás minden
egyest gazdagabbá tesz, nem-
hogy elpusztítsa. - Hogy
májainkban pedig, a ~~hol~~
a produktio erős hallatlan
mivő paporodása mégis
csak a proletariatus megnö-
vekedésével jár keletke,

az a francia is a socialis-
kerendőkédés misztériumai-
ban rejte salány marad,
a mellyel pomben „a világ”
minden Sudóra Sanácska
lanul áll.”

A francia beiktatás,
Berthelot vilámmérsékletű cím-
tisével a Riachéniai úton
történendő Sapperelőállítás
Kolombusi módperést ahija
megoldani a Pérdőt, - megalla-
podhatunk e rövidre seane
befejezésésképen George-nál
a Lincsi végpauzával senki
sem járhatja le olykorúbben
ez ismeretlen és még ki nem
kutatatott tények megállapí-
tására önzehívott tudós
cognate-kt. Hogy hol a
gyógyász, mihez a gyógyász
ez salány mindenki előtt
de az ő meggyőző cívelésé-
nek olvasásakor azt van
fabad feledni, hogy a

diagnózis sem egyéb még,
mint egy eddigléti sikes-
telenség megfigyeltéi igy-
között talány. -

Lehet, hogy a köz-
fűvő már világosságot hoz
a kérdésre és egy termé-
fesszerűleg, fejlődészetűleg
megkövető törvény járja le
a társadalom ez ismeret-
len kérdései körül forgó
váltát. - Ezzelőre csak azt
konstatálhatjuk, hogy a
Malthus által a világra
dobott probléma a sociális
létszám egy eddig még
nem fejtett kérdése, és
hogy magyban és egészben
azt a kritikai kiáltást
képziműtő, mely az ellen-
vállományok szűziben nyer-
tet az epük. - Malthus
óta a népességi kérdést
a legfontosabbján, a fapors-
dórá, ahig haladt egy lé-
péssel is előre. -

De nem járhatjuk
le szemléket a felü-
letesség addjának ve-
pihez nélkül míg egy
néhány nagy elme és kor-
szakos gondolat megembi-
tés nélkül, megfokkel
a népességi török más
kérdésével találkoznak.

Meg kell néziden em-
lítenünk a francia né-
pességi irókat, a kiket
közéjük Bourdieu módos
jelentkező populationalis
dofektusrai indítottak a
kérdések vizsgálatára. Fran-
ciaország népességének
slagnáló állapota külün-
közöripen magyarázzák
és ez elméletük sorából
a leginkább megembi-
vésű a Levaux és
a Paul Leroy-Beaulieu,
a ki utóbbi egy írásában
sében a Róma-közében sorol-
ja fel mindama hibákat,
megfok a francia nép

propagációsának akadályai. Így a francia hisztokokok aránylag jól járók a földdarab felett rendelkeznek. A nevelési rendszer olyan, hogy a pütlők biztosítani akarják a biológusok a gyermekek számára is, ezekből elengedőnek tartanak két gyermeket, mert a pütlő, léteiben így módon nem válnak az egy gyermekre jutó rész. 2. A Franciaországban minden demokráciának és mindenek célja az egyéni érvényesítés. Nagy szerepet a törekvésben vállalt a gyermekek nagy páma, másrészt 1-2 gyermek önkéntes az így nem túlságos felaprózást szenvedett pütlői anyagot, ezek a pütlők halála után folytathatják a megkezdett törekvést és ezeknek haláláig sikerülend

a kiszűzött cél elérése
3.) A vallásos érzület
lehanyagossá és az alvó
népaprólások gondolkodása
is világias. Régi felfogás
perint Isten áldása a sok
gyermek ma ez neve stégés.
4.) A feminista mozgal-
mak, melyek mind nagyobb
műveltséggel ruházzák fel
a nőt, és ez a termékenység
csökkentésére megy.

Tyson jelentős gon-
dolatosokat találunk Her-
bert Spencer műveiben,
a kinek Stieda lipcei
professor véleménye perint
legnagyobb érdeme az a. u:
individuaizáció és fajpaparolat
egymás ellen állítása mely
elvétele a "The Theory
of population" sz. műveben
taljuk. Individuaizáció alatt
értsi ő azon fogamatokat,
melyek az egyes életet só-
kibeszéssel és kiterjesztik.
Ez meggyilatkozik a nagyobb-

ban, a szervezet bonyo-
lultságában és áramoz-
gókonyosságában. Ezen tö-
kéletesség ellenében áll
a fajpaporsodással: minél
nagyobb a paporsodás, annél
alacsonyabb rendű a fer-
vezet, mert az individualitása
felhagyott erő nem kap-
nátható fel nemzőcsere és
megfordítása. Az indivi-
duum és a faj tehát egy
forrásból merítenek és az
egymás sarkára existálnak.

Ez a gondolat, melyre már
Proudhonne-nál figyelmeztet-
tetünk, a Spencer kúnduló-
pontja. Igaz ugyan - így
folytatja gondolatmenetét -
hogy csak a létszentségi
szférikkel arányban lehet
paporsodni; az is igaz, hogy
magasabb minőség mellett
nagyobb az életmi érték
páma, mert többet termel-
ünk, csak hogy a másik

oldalán minél jobban
papovodik a népesség,
amint több erőfeszítést
követel a lélekt fogzó
küzdelem, a mely éppen
a papovadás erőforrása-
ból kapálja fel az ener-
giát. A tudomány, művé-
set sem volna semmi o-
gyób mint nagyobb értehu-
ség a pülséglek kielégíté-
sére. Tehát minő mások
a művettség haladásával
beálló magatartású pülsé-
gleteknek tekintik a mű-
veket, addig ez Spen-
cernél csak a struggle for
life egyik epizódját képezi,
a mely raffinement-jával
áll be a Kemény utáni
soronyba. - Ha már most
a fotózott küzdelem az egyed-
minden energiáját lefog-
lalja, akkor, a mint hogy
a functio mindig stans
suat szerint magának,

úgy a mégiscsak funkciók
a strukturális környezetükkel
való átvalósztatásában, an-
nak megadásában fogják
munkát mutatni. Az
ember a létét való harc-
ban nem izomerejével, ha-
nem intelligenciájával küzd
és így nem az izomere fog
fejledni az emberben, ha-
nem felleni képességei,
műveltsége, morálisága. Hi-
font pedig a fokozott mun-
kára kényszerült az a faj-
paparodás potenciáit kap-
ván fel, világos, hogy
az emberiség fejlődése, a
mit a paparodás idézett
elő, annak exötkentésére
fog vezetni. - Így a hala-
dás addig mehet, a míg
egyénül nem áll be a át-
lásban minden párnak
két gyermeke lép. Ezt az
ideális irzhangot Spencer
perint azonban csak megkö-

zohíthatjuk, de helyesen el
nem érhető, mert 2 és
3 gyermek közötti faj-
típus a megállapodás.

Spencer népszerű elne-
vezés a "hávesztő" mon-
datban átvett:

"Az individualitás és faj-
populáció fülkézés anta-
gonizmusá hiúsítja a
léte legjobb formáját, ad-
niillik azon formát, mely-
ben az élet része a le-
hető legnagyobb a fülkézés
és halálközvetlen lehetősé-
gész fűrésze mellett."

Spencer szerint a néps-
égi állapot ideálja a rep-
tezés, a mint ezt német
francia írói tanítják, pd.
Levaxxus.

A népszerű fűrésze
a fűrésze módosítását és
a népszerű állapotát
a gazdasági állapottal való
együtt függésnek kérdésen ki-

vül a népszerűség kul-
túrájának állandó kör-
váltásának volt azon je-
lenség, a mely a népszerű-
ség függését leginkább
magára vonta.

Ezen jelenségek Croport-
jában leginkább két kör-
dés foglalható fátka a gondol-
kodás. Az egyik az op-
talmi perinti körforgás,
a Dumont "Sársadalmi ka-
pillaritása", a másik a
latvagnak a vidék és
város kapcsolataiból volt
mozgalmi kör és elku-
lözött kérések peraxu
egybefüggnek. - A másik
embéssel Dumont minden
népszerűségi jelenséget
az egyen sársadalmi kaba-
Dárok tulajdonát a
"Démokratia et Civilisation"
szűn művében. Ez a vágy,
a mely egy általános évi-
nyi terméketi körváltással
korrespondál és fokozott

újulásiáiban nem egjel,
mint korunk individualis-
musának egy a faj terhére
irandó jelensége, minden
alkalmas segítségköt fel-
kapuál é minden újfóda
"Kövölő" akadályt ellátochtani
törekpik. A sok gyermek
akadályozás az emelkedésnek
innen deriválódik a faj
é az individualium antagónis-
musá. A felfelé való tö-
rekvés egyrészt általában a
nagy városok felé vezet,
innen párhuzamosan mintegy
egészrejtelenül felfelé, hogy
a vidék elhagyatásának é a
fővárosok újfóda irányában
növekednek. -

A nagy városok felé-
vezése - eltekintve a hira-
tolt ó-Bori példától, mely-
nek kiválta ismeretlen fo-
pulationális viszonyokban gyö-
kerzik - általában újfóda
jelensége é a nemzetgazdák
beosztójai által kárhoztatott
tűnt. Így Riehl a nagy.

várakozások polgárosodás air-
fejésnek nevezzi. (Földes,
Párisadalmi gazdaságtan)
de más Manteghien is
sajnálattal figyeli meg azok
gyarapodását és egy-egy
várósi palota minden épülő
falánál úgy érzi, mintha egy
egy konyháros döbcs somor-
ka valamelyik sávoti kis
faluban. (Lettres perxannes)

béniül foglalkozunk
kell még röviden a Hansen
rendszerről, a melyt a
„Doel Bevölkerungs Luxen“
ezümi munkájában fok-
szertt le. A háson vi-
perreigi fok perinte 1/a
földhivatalosoké, a mely a
legvégig. Ezeket a kaladó-
kos idővel más foglalko-
zásnemekbe pozitja, mellet
várakozka gyűlve gyarabol-
nak és itt 2/a az értékséget
köpezik a kol a léstent fo-
gyó közdalennet vetolain
Kerptüljntain, egy röpüti
3/a proletariátust alkotja.

Igy tehát egy állandó
körforgás útja van meg-
szalva, melynek végpontját min-
Den dicsekedni illeti, annál is
inkább, mert Hansen az, a
ki a köznevelésben terméke-
vel a rendszeren kívül a leg-
működőképesebben foglalkozott.
Köznevelés elnevezés alatt
ferről a mozgásban levő,
az emelkedés vagy süllyedés
stádiumában tartó családok
összevételét értjük. Ez az osztály
csak átmenet, ebben az op-
tályban a hosszabb időzések
bekerülnek, mint a hogy tény
az, hogy a leginkább értéke-
ben talán a családokat, a
melyek csak pár éve is vissza
tudták vezetni a maguk
köznevelésü öreit.

Ezzel szembe fordítva
bárhol helyes Hansennel, de
mivel ő éppen a helyüket
váltotta ki, azaz a föld-
művelés osztályából az érté-
kesség osztályába emelkedő-
ket, azaz az ilyen a prole-
ta-

riatus soraida sügedőket
tekinti középoptágnak, az
értelme pedig a középoptágy
fogalmi nem pedig egymást
náta. Ez a schematikus beállítás
hibája, és ezzel minden hang-
szóhozunk kell ezt, hogy kö-
zépoptágy is intelligentia egy-
azon fogalom. A középoptágyok
fogalmát magukban a Társa-
dolom finét-jávét, a mennyiben
ezek képviselik a földi con-
plexusban a mozgó elemeket:
már pedig a mozgásról ener-
gia pülségeltetik: a feljebb
jutásról mozgási, a sügedős-
lez helyet-energia.

Segédművek:

Malthus: Essay on the principle of population.

Simmel György: Das Problem der Sociologie?

Stille: Der Neo-Malthusianismus als Heilmittel der Pauperismus.

Marc: Das Kapital. - Das Elend der Philas.

Földes: Társadalmi gazdaságtan.

Liszt Jr.: Nationalöconomie.

Henry George: Progres and poverty.

S. Mill: Principles of political Economy.

H. Spencer: The theory of population.

Berkovits: Tegyzetek dr. Lang Lajos elnök-
síkai előadásai után.

Dumont: Dépopulation et civilisation?

Hansen: Die drei Bevölkerungslufen.